

Voorzitter

b. dat in de eerste helft van 1975 met de Minister in een openbare vergadering van gedachten zal worden gewisseld over het gevoerde en te voeren beleid.

Het College, ervan uitgaande dat de Minister tot de onder b. bedoelde gedachtenwisseling bereid zal zijn, is van oordeel, dat eerdergenoemde wetsontwerpen thans geen aanleiding geven tot het maken van opmerkingen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Vaststelling van hoofdstuk XIV (Landbouw en Visserij) van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1975 (13 100);

Vaststelling van de begroting van ontvangsten en uitgaven van het Landbouw-Egalisatiefonds, afdeling A, voor het dienstjaar 1975 (13 100 C).

Deze wetsontwerpen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp:

Vaststelling van hoofdstuk VIII (Onderwijs en Wetenschappen) van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1975 (13 100).

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Van Someren-Downer** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Deze Ministers – en de andere bewindslieden – hebben het in wezen moeilijker dan al hun voorgangers. Zij maken namelijk de grote ontuchtering mee en de grote teleurstelling van de uitgelote aspirantstudenten. De ontuchtering betreft de langzaam doordringende erkenning dat het onderwijs de maatschappij maar een heel klein beetje kan veranderen, dat wij niet door kunnen gaan het onderwijs kwantitatief uit te breiden, dat we een aantal uiterst ongelukkige mensen kweken die òf hun ideaal van een universitaire studie in rook zien opgaan, òf, wat ik eigenlijk nog erger vind, werkloos als academicus in deze wereld staan. Jaren heel hard werken, veel opofferingen, het doctoraal examen en dan de werkloosheid. De ren achter het lang gekoesterde ideaal van steeds meer hoger onderwijs voor steeds meer mensen is

tegen de betonnen muur van de realiteit met een klap tot staan gekomen. De klap komt neer op het hoofd van de jonge mensen die eindexamen hebben gedaan en wellicht nog veel harder op de hoofden van de werkloze academici. Het beloofde land van het collectieve geluk dat het resultaat zou zijn van de gelijke kansen bij een steeds uitdijend onderwijs, is ingestort.

Louis Emmerly, die jarenlang een topfunctie heeft gehad bij de OECD, waar hij zich bezighield met economie en planning van het onderwijs, zegt in zijn boek 'Can the school build a new society?', dat een van de ergste gemeenplaatsen in de meeste Westerse landen is dat meer gelijke kansen in het onderwijs de sleutel zou zijn voor een opwaartse beweging en het onlangs verschenen proefschrift van de socioloog dr. J. L. Peschar uit Groningen, bevestigt de stelling van Emmerly.

Ik zou nog verder willen gaan en zeggen: gelijke kansen bestaan niet en zullen nooit bestaan. De kreet, door alle partijen, ook de mijne, geuit, is een holle bolle gemeenplaats als wij er niet precies bij vertellen wat wij ermede bedoelen. Eerlijke kansen, zoals collega Zoutendijk verleden jaar zei, daarom gaat het! Waarom geen gelijke kansen? Allereerst omdat de mensen – in mijn betoog denk ik vooral aan de ouders van de kinderen – niet gelijk zijn. Vanaf de eerste gestamelde vragen van het kind aan de ouders ontvangt het kind onderwijs. Ook een socialist, ook een christen-democraat, zal evenmin als de liberaal zijn kind het antwoord, waarom hij vraagt, weigeren. Of het nu de vraag is over de maan of de simpele vraag naar de betekenis van een woord, er wordt geantwoord. De socialistische vader zal dan niet denken: Ik geef geen antwoord, want de ongeschoolde arbeider kan dat antwoord niet geven. Op deze wijze is de vooropleiding thuis voordat er enig onderwijs is begonnen al volstrekt verschillend.

Ik hoef dan niet speciaal te denken aan de zoon of dochter van een academicus, die de toppen bereikte; de vader en moeder, die zich door hard werken van de laagste treden van de ladder tot het midden opwerkten, zijn er minstens zo fel op hun kind verder op te stuwen en hem te helpen als de ouders, die reeds de top hebben bereikt. Dit alles is doodgewoon menselijk en heeft niets met ideologieën te maken. Wij wensen nu eenmaal uit te gaan van die mens, van zijn verlangen en zijn emoties. En in dit geval gaat het bepaald niet om slechte of negatieve

verlangens en emoties. Dat is een kwestie van doodgewone ouderliefde en zorg voor de kinderen.

Daar komt dan nog een omstandigheid bij, dat het basisonderwijs voorzichtig – d.w.z. liever niet te hoog – adviseert en dat ouders uit de hogere milieus veel vaker geneigd zijn, hun kinderen naar zwaardere typen school van voortgezet onderwijs te sturen. Zij denken: Ik kan die begeleiding wel geven. Dat verander je niet. Is ondanks het verschil het kind uit het minder geschoolde milieu aan dezelfde eindstreep gekomen als zijn jaargenoot uit het andere milieu, dan zullen de ouders van de laatste er harder voor vechten, dat hun zoon op de een of andere wijze verder onderwijs krijgt. Alweer: de ouders. Is die barrière gesloopt en is het doctoraal examen behaald of een ander diploma, dan zal de jongen, die keurig Nederlands spreekt, een voorsprong houden bij het benoemingsbeleid en komt hij op een net iets hogere plaats terecht. Zo is de mens, zo is de wereld, zo is de vader of moeder en er is geen politicus, die dat verandert. Wie dat wezenlijk wil veranderen, moet het Chinese model voorstaan, maar ik ben in Nederland nog nooit een politicus tegengekomen, die dat serieus bepleit.

Geen gelijke kansen, wat dan? Onderwijs is in de liberale visie een nationale opgave. Voor het land is het nodig, dat het aanwezige talent, waar dat ook schuilt, opgespoord en ontwikkeld wordt; voor het geluk van het individu is het nodig dat het de kans krijgt, de ruimte om zich te ontplooiën. Hoe willen wij binnen die door het onderwijs geschapen ruimte de achterstanden zoveel mogelijk wegwerken? Hoe willen wij voorkomen, dat er diepgefrustreerde afgestudeerden rondlopen, hoe willen wij voorkomen, dat het onderwijs alleen maar kwantitatief uitbreidt, zonder dat individu of land er een stap verder mee komen? Dat zijn mijns inziens de beleidsvragen waar we voor staan, de Regering evenzeer als de oppositie. Ik wil enkele ideeën naar voren brengen, die bij ons leven. Het kleuteronderwijs moet eerder kunnen beginnen en er moet meer speciale aandacht gegeven worden aan de kinderen uit de minst geschoolde milieus. Ik schaar mij in dezen geheel achter mij politieke vriendin van de overzijde van het Binnenhof, mevrouw Smit-Kroes. De verlaging van de leerlingenschaal is een goede stap, de plannen van mevrouw Smit sluiten daarbij aan. Gedurende het basisonderwijs moet er meer speciale begeleiding zijn voor kinderen uit deze groep. Speciale aan-

Rijksbegroting (Landbouw en Visserij, Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A)
Rijksbegroting (Onderwijs en Wetenschappen)

Van Someren-Downer

dacht moet besteed worden aan de vraag, hoeveel pure intelligentie er schuilt achter onbeholpen taalgebruik. Wetenschappelijk wordt dit reeds beheerst, maar deze wetenschap wordt nog te weinig gebruikt voor dit specifieke doel.

Tijdens het basisonderwijs moet er al meer speciale aandacht zijn voor de zeer knappen. Mijn fractiegenoot de heer Zoutendijk sprak daar verleden jaar ook over. Ik weet dat ik op terrein kom waar de demagogie welig tiert. 'Ha, elitair denken, daar heb je de liberalen weer'. Het is echter allerminst elitair. Het is heel wat meer elitair om vanuit de ivoren toren van de macht over deze groep te zeggen: 'Die komen er toch wel'. Tegenover de knappen uit de zwakkere milieus is deze redenering zelfs buitengewoon onverantwoordelijk en asociaal. Asociaal, omdat juist bij de sociaal zwakkeren, indien deze speciale aandacht niet bestaat, het intellect veel later, te laat of nooit ontdekt wordt, omdat men niet tijdig in staat is geweest door een niet zo gepolijste presentatie heen te zien. De zoon van een arts weet heus beter zijn knapheid te demonstreren dan de zoon van een ongeschoolde arbeider. De hoog begaafden staan in ons onderwijs in de kou. Zij hebben het – ook dat is bekend – emotioneel moeilijker dan hun minder begaafde leeftijdgenoten. De heer E. H. Keuken, wetenschappelijk medewerker van de afdeling Onderwijskundige van het Utrechts Instituut voor pedagogische en andragogische wetenschappen, zegt niet voor niets dat er – terecht – allerlei voorzieningen zijn voor minder en laag begaafden, maar dat er niets voor de uitzonderlijken aan de andere kant van de schaal gebeurt. Meer begaafden vrezden vaak de sociale aansluiting en moffelen hun hogere intelligentie weg uit angst voor jaloezie, een eigenschap die in deze tijd fors aangeleerd wordt. Als de Minister met zijn middenschool een blik op Amerika heeft geworpen, daarover straks, laat hij dan ook in dit opzicht een voorbeeld aan de VS nemen, waar dr. Harold Lion als directeur van het bureau voor begaafde en getalenteerde kinderen tot taak heeft te bevorderen dat alle staten gelden beschikbaar stellen voor aparte scholen voor de uitzonderlijk begaafde kinderen. Frankrijk kent met zijn speciale scholen in feite hetzelfde. Lyon noemt – ik nam daar kennis van dank zij de uitstekende artikelen van de heer J. van Spaandonk – de Marxistische gelijkheidskansen-theorie culturele, intellectuele

en economische zelfmoord. Ik verbaasde mij overigens even over het gebruik van het woord Marxistisch, want Rusland geeft al heel lang speciale aandacht aan de hoog begaafden. Maar wellicht zijn niet-Russen, die dit alles niet willen zien, in dit opzicht conservatiever Marxistisch dan de onderwijsdeskundigen in de Sovjet-Unie. Voor ik overga op het secundair onderwijs en onze specifieke ideeën, nog een woord over de door mij zo essentieel geachte rol van de ouders. De Nationale ouderweek is net zoals als het Jaar van de vrouw, een goed reclameartikel, maar het verandert fundamenteel niets. Ouders die daartoe in staat zijn 'participeren' nu al, ouders die schrikken voor dit soort woorden zullen het ook na de ouderweek niet doen. Sommige scholen weten de ouders via werkavonden heel effectief te betrekken, maar met de echte problematiek maken zij niet kennis. In dit verband twee suggesties: Is het niet mogelijk om in gewoon Nederlands en niet in een afschuwelijk jargon over onderwijs te praten? Is het niet nuttiger, de ouder in rechttoe-rechtaan Nederlands via de t.v. veel meer voor te lichten dan thans geschiedt? Zou het, en dat is mijn tweede suggestie, niet nuttiger zijn om via de t.v. de ouders bijscholing te geven voor zover zij die nodig hebben? Niemand hoeft zich te schamen, men volgt de cursus basisonderwijs in de eigen huiskamer. Wie het niet nodig heeft kijkt niet. Ongeschoolde ouders weten veel te weinig van het onderwijs. Ze beseffen niet eens dat hun taalgebruik remmend is voor hun kinderen. In geen land wordt door zo grote groepen plat, althans incorrect de eigen taal gesproken. Dit wordt door radio en t.v. nog aangeemoedigd in plaats van dat hiertegen een dam wordt opgeworpen. De sociale taalbarrière, waarover ik in mijn inleiding sprak, is reëel. Geen socialistische maatschappijvorming verandert dat. Men verandert een maatschappij niet met bloemige theorieën of met de kreet van mentaliteitsverandering. Men kan de mens die dat wil, stapje voor stapje verder brengen. Dat is het liberale ideaal.

Het voortgezet onderwijs. Hier noem ik twee problemen, nl. de werkende jongeren en het door de loting weggevalen automatisme van de toelating tot de universiteiten voor de bezitters van een v.w.o.-eindexamendiploma. Ik ben blij met het voornemen van de Regering, de leerplicht te verlengen. Het gebruikte argument – het zou verband houden met de werkgelegenheid – acht ik verkeerd. Compleet onderwijs

voor de groep van 15-jarigen was in onze ogen al heel lang dringend noodzakelijk.

Wij hebben bijzonder weinig vertrouwen in de onderwijskundige voorzieningen voor de werkende jongeren. In de Tweede Kamer is door de woordvoerder van de C.P.N. hierover krasse taal gesproken en ik ben het met hem eens. De heer De Leeuw noemde het blindedarmonderwijs. Dat is het in mijn ogen inderdaad en – wat ik net zo erg vind als de heer De Leeuw – er schuilt hier een enorme achterstelling van het arbeiderskind. Wie wel eens met werkende jongeren contact heeft gehad ontdekt twee dingen: Zij zijn goed – zij zijn het zeer simplistisch – voorgelicht over de theorieën van de ideologen als Marcuse, Adorno en Horkheimer. Zij verafschuwen deze maatschappij – allicht als je zo behandeld wordt – en zij zijn daardoor een vruchtbare bodem voor de theorieën van de door mij genoemde neo-Marxisten. Hun theoretische en feitelijke kennis is echter gering en ook daardoor schieten waantheorieën veel eerder wortel. Zij zijn echter ook veelal door de eigen ouders in de steek gelaten. Het waren maar al te vaak de ouders die geredeneerd hadden: 'verder leren hoeft voor mijn kind niet'. Soms had men ook angst voor vervreemding van het milieu of onvoldoende kennis omtrent de mogelijkheden. De onderwijsprogramma's die zij volgen zijn in hoge mate onvoldoende, de enkele goede gevallen niette na gesproken. In dezen sluit ik mij aan bij NVV-voorzitter Kok.

Wij zijn indertijd gestart met de partiële leerplicht, lang voordat wij precies wisten wat er voor deze groep geschikt zou zijn. Dat de jeugdwerkloosheid door de partiële leerplicht aangeliend zou worden, lag voor de hand. Het gaat niet aan daarvoor het bedrijfsleven aan te nagelen. Zelfs de mooiste premiereregeling kan niet voorkomen dat een klein bedrijf – bij voorbeeld één zelfstandige met één assistent – liever een niet-leerplichtige in dienst neemt.

Ook wanneer wij het probleem van die zijde benaderen, blijkt dat de werkende jeugd meer en meer het slachtoffer is geworden van goede bedoelingen van onderwijstheoretici. De jongeren kregen en krijgen niet eens een echt diploma, ten minste niet een echt middelbaar beroepsdiploma. Zoiets werkt niet motiverend en het is geen wonder dat de absentie hoog is. De vormingsleiders zitten eigenlijk met een onuitvoerbaar opdracht.

Van Someren-Downer

Het streven moet gericht zijn op zinvol dagonderwijs, uiteindelijk tot 18 jaar. Ik begrijp dat het in fasen moet geschieden. De ten onrechte reeds in het arbeidsproces opgenomen jongeren, die het algemeen vormend onderwijs best hadden kunnen volgen, zijn dan beschermd tegen hun onverantwoordelijke en ongemotiveerde ouders. Dat is een taak voor de overheid. De jongeren die echt ongeschikt zijn voor het algemeen vormend onderwijs of het normale beroepsonderwijs, moeten een aangepaste vorm van onderwijs krijgen met veel praktisch werk erin. De halfslachtigheid van half werknemer-half leerling is onderwijskundig onuitvoerbaar. Vakcentrales en werkgeversorganisaties zijn het hierover eens. Het is ons inziens een van de eerste opdrachten om in fasen de leerplicht te verlengen en met de opgedane ervaringen en de gesignaleerde mislukkingen een zinvol onderwijs op te bouwen. Dit heeft in onze ogen hoge prioriteit. Er wordt aan de groep van partieel leerplichtigen eigenlijk iedere dag onrecht bedreven.

Een ander knellend probleem in het voortgezet onderwijs is het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs. Mevrouw Ginjaar heeft aan de overzijde al geklaagd over de te geringe belangstelling van de Minister voor de acute problematiek. Ik verbaas mij daar ook over. De Minister koerst naar een wazige horizon met een middenschool – wat dat dan ook wezen moge – en ziet onderweg daarheen niet de enorme problemen van alle dag in het huidige onderwijs. De leraren zijn thans het slachtoffer van de slecht voorbereide Mammoetwet. Bij de invoering van de wet, lang geleden, heb ik in de Tweede Kamer gezegd: 'Dit alles zal over de nek van de leraren gaan'. Hun taak is in vele gevallen bijna ondraaglijk zwaar geworden. De vele afkeuringen en vroegde pensioneringen spreken boekdelen. Zij hebben recht op betere begeleiding of/taakverlichting. Ik verwijs naar de inleiding van de voorzitter van het Genootschap van leraren, de heer F. J. Roefs en naar een interview met rector H. Hierbrink in 'Elsevier' van 22 februari jl. onder de veelzeggende titel 'Wij rotzooien maar wat aan'. Dat de scholen veel te groot zijn om de vervreemding van de leerlingen tegen te gaan, is een bijkomend probleem, waarover wij bij de behandeling van wetsontwerp 11 880 nog van gedachten kunnen wisselen. Het zijn allemaal knelpunten, die om een directe aanpak vragen, een aanpak

waarvan mijns inziens het begin nog niet zichtbaar is.

De aansluiting van v.w.o. op universiteit of ander tertiair onderwijs is slechter dan ooit en niet alleen door de loting, waarover mijn fractiegenoot de heer Zoutendijk zal spreken, maar ook door de vooropleiding zelf. De pakketkeuze maakt de mogelijkheden op verder onderwijs geringer. Pakket smaller betekent: keuze geringer. Dat is duidelijk. Dit in combinatie met de gevolgen van de loting kan voor betrokkenen desastreus zijn. Het is vaak desastreus. Dan de resultaten van de gelukkigen die inloten. Allereerst blijkt, dat het aantal studenten wel is toegenomen, maar het aantal zeer goeden niet. Wel heeft een ambtelijke werkgroep becijferd, dat als het zo door gaat, dus zelfs met de beperking van het loten, in 1990 vier van de tien afgestudeerden geen baan zullen hebben. Ik wil hier nog aan toevoegen, dat in dit stadium alweer de zoon van de reeds ontwikkelde pa een voorsprong zal hebben. Of pa stelt voldoende geld beschikbaar voor her- of bijstudie, of zoonlief haalt het bij een benoeming door andere elementen in zijn opvoeding net iets gemakkelijker dan de minder bevoordeelde, die zich nota bene gedurende zijn studie veel grotere offers heeft moeten getroosten en die onder veel grotere spanningen heeft moeten studeren. Sociaal rechtvaardig is dit niet. Het ideaal van gelijke kansen verwordt steeds meer tot een karikatuur. De kansen zullen op deze wijze – dit klinkt misschien gek – steeds ongelijker worden. Wat dan wel? Het v.w.o. zal weer meer mogelijkheden tot selectie moeten krijgen; het zal ronduit moeilijker moeten worden. Het v.w.o. moet opnieuw breder worden. Dat betekent, dat de leerlingen dan meer mogelijkheid hebben bij de keuze van universitair of ander tertiair onderwijs en dat zij dan bovendien minder gevoelig zijn voor fluctuaties op de arbeidsmarkt. De pakketten hebben wel tot gevolg, dat eenzijdig begaafden beter doorstroomden, maar hoevelen zijn er dat onder de echt zeer begaafden? Dat is, voor zover ik weet, nog nooit uitgemaakt. Echt knappe mensen zijn zelden erg eenzijdig. Het moet duidelijk worden, dat men gelukkiger wordt met een diploma dat aansluit op maatschappelijke mogelijkheden, dan met een papiertje, dat wel rechten maar geen mogelijkheden biedt. Een zwaard v.w.o. vraagt om betere horizontale doorstroming. Wie halverwege het verzwaarde v.w.o. wil omschakelen, moet zonder tijdverlies naar het h.a.v.o. kunnen.

Voor de sociaal zwakkeren zouden er huiswerkclassen moeten komen. Alweer een praktische aanpak, die vermoedelijk meer effect sorteert dan de financieel onbereikbare, op zichzelf schitterende schoolbegeleidingsdiensten. Misschien dat de Minister van Onderwijs bij zijn ambtgenoot van Financiën voor een dergelijke oplossing eerder gehoor vindt. Waar huiswerkclassen zijn, functioneren ze goed. Het is de meest effectieve begeleiding voor leerlingen, die thuis te weinig steun kunnen ontvangen.

Meer in het algemeen zou ik willen opmerken, dat er dringend behoefte is aan wat ik wil noemen het 'tweede-kans-onderwijs'. Een typisch voorbeeld is het avondonderwijs. Dit wordt door zeer flinke en zeer gemotiveerde mensen gevolgd. Het wordt op het ogenblik door 40 000 personen gevolgd. Een avondschool zal meer begeleiding moeten hebben, meer fulltimekrachten en meer aandacht voor gezinsbegeleiding. Het gaat vaak om getrouwde mannen en vrouwen. Op de vraag van mijn partijgenoot de heer Dees, lid van de Tweede Kamer, is nogal zuinig gereageerd. Maar ik heb begrepen, dat er inmiddels overleg over is gevoerd. Daarover zal ik gaarne meer vernemen. Het gaat om een zeer goede en flinke groep, die heel wat meer doorzettingsvermogen moet bezitten dan normale dagscholieren. Voor een moeilijker v.w.o. zal een moeilijker, vooral gedifferentieerder basisonderwijs onontbeerlijk zijn en ook een betere opleiding op de pedagogische academies. Er gaat in de eerste jaren van het basisonderwijs tijd verloren, althans voor de iets slimmere leerling. Hij moet tot en met de zesde klas gelijk op met minder vluggen. Karaktervormend is dit niet, hij gaat zich beter voelen en wordt lui. Eenmaal op het v.w.o. moet hij eerst in een brugklas. Door de selectie wordt bij de stofbehandeling uiteraard enige tijd verloren.

Het is de schijngevoel, die ons onderwijs de das om doet en die afschuwelijke gevolgen heeft. Ten eerste: te veel bezitters van een v.w.o.-diploma kloppen vergeefs aan de poort van het tertiair onderwijs. Ten tweede: de universiteit moet het niveau wel verlagen. Ten derde: er lopen werkloze academici rond en alweer het meest uit de minst bevoorrechte milieus.

Het onderwijs van de laatste tientallen jaren – het wordt eindelijk duidelijk – voert regelrecht naar een grotere ongelijkheid en ook naar levenslang verdriet voor velen. Er zijn niet veel mensen die na een lange en zware oplei-

Van Someren-Downer

ding hun leven in een ludiek zalig nietsdoen willen doorbrengen. Van deze soort zullen er wellicht enkelen bestaan, maar zij kunnen niet model staan voor een maatschappijbeeld.

Als logisch pendant van de verzwarende van de wetenschappelijke en voorbereidende wetenschappelijke opleidingen en het basisonderwijs behoort de erkenning dat de wereld bepaald niet alleen door academici vooruit wordt gebracht. Het laten uitdijen der universiteiten is daarom zinloos. Vele leiders kwamen via prestaties op lager niveau ten slotte zonder universiteit aan de top. In het selectieproces spelen gelukkig ook geheel andere factoren een rol, zoals morele moed, organisatietalent, volharding en betrouwbaarheid. Wij binden een carrière thans veel te veel aan zo hoog mogelijke diploma's en wij draineren ettelijke generaties. De niet zo getalenteerde academicus wordt niet meer benoemd in de middelbare functie waar vandaan hij dank zij andere dan wetenschappelijke kwaliteiten omhoog had kunnen komen: hij is zijn station gepasseerd. Dank zij het huidige beleid wordt dezelfde man een ongelukkig mens. Het schijnt wel, maar het is niet rechtvaardig zo veel mogelijk mensen een zo hoog mogelijke opleiding te geven. Het verzwaren van de niveaus schijnt onrechtvaardig, maar is rechtvaardiger en doelmatiger dan het thans gevoerde beleid.

Dit geluid klinkt niet voor het eerst in liberale kring. In 'Elsevier' van 19 oktober 1974 schreef mr. H. van Riel in een artikel 'Het middenkader en de elite' dat de wereld dagelijks meer vooruit komt dank zij praktische mensen, dan door halve geleerden zonder bijzonder talent en hij bepleit daarin een doorbreken van het statussymbool van de academische titel. Hij schrijft echter ook dat de universiteiten bestemd dienen te worden voor diegenen, voor wie scholing in academische denktechnieken onmisbaar is en voor de scholing van echte wetenschapsmensen. Alweer een pleidooi voor kwalitatieve verbetering en geen kwantitatieve!

Ik ben begonnen met te zeggen dat deze bewindslieden het moeilijker hebben dan hun voorgangers, daarom wil ik ze ook geen verwijten maken, maar geef ik liever suggesties, omdat zij het grote ontwaken meemaken. Het was een mooi verhaal, de gelijke kansen die leiden naar de heilstaat van de gelijkheid. Het verhaal is wel uit. De Minister en zijn Staatssecretarissen zullen de problemen moeten aanpakken

op een uiterst realistische en praktische wijze. Ik heb verschillende mogelijkheden genoemd. Een wil ik er nog aan toevoegen, het zal de Minister niet verbazen: Stop de middenschool. Mevrouw Ginjaar heeft in de Tweede Kamer haar bezorgdheid al uitgesproken, mijn tijd laat helaas niet toe er diep op in te gaan. Trouwens, ons standpunt is bekend. Laat ik volstaan met te zeggen dat letterlijk alles wat ik aan oorzaken voor ongelijkheid heb genoemd, in versterkte mate geldt voor dit onderwijsmodel, deze maquette van een reeds verloren ideaal: een nog schrijnender pseudo-gelijkheid, nog grotere achterstelling voor de sociaal zwakkeren. De ontwikkelde ouders sleuren hun kinderen er wel doorheen. Na de middenschool komt dan een in niveau verder gedaald algemeen vormend onderwijs en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs. Er is dan veel te weinig tijd om het noodzakelijke niveau nog te halen.

Mijnheer de Voorzitter! Men kan van alles maquettes bouwen, die net echt zijn, maar niet van de mens. Misschien kunnen de opvolgers van madame Tussaud een mens van was maken, die niet in staat is zijn gaven in dienst te stellen van een kind. Misschien is in een wassen beeldenmuseum het ideaal van de volstrekte gelijkheid te verwezenlijken, maar niet bij levende mensen en daar zal ons land het toch van moeten hebben.

□

De heer **Zoutendijk** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Nu mijn fractiegenote mevrouw Van Someren de behandeling van het basis- en voortgezet onderwijs van mij heeft overgenomen en zo juist haar maidenspeech in deze Kamer op eclatante wijze heeft gehouden, kan ik mij beperken tot het hoger onderwijs en wetenschapsbeleid, een beleidsterrein, dat overigens op zich zelf zo uitgebreid is, dat meer dan een oppervlakkige behandeling in de gegeven tijd nauwelijks mogelijk is. Het is niet de gewoonte, dat deze Kamer over nota's praat. Bij een kabinet, dat voornamelijk met nota's werkt en het indienen van wetsontwerpen – deels overigens buiten eigen schuld – veelal zo laat doet, dat na de behandeling in de Tweede Kamer er soms weinig tijd voor ons overblijft, is dat te betreuren. Ik zou er dan ook voor willen pleiten, dat er tijdig een apart debat in deze Kamer gehouden wordt over de fundamentele zaken, die het hoger onderwijs betreffen, zoals de onderwijskundige en bestuurlijke integratie van het h.b.o. en w.o., de herstructurering, de

universitaire bestuursvorm en de toelatingsregeling. Deze zaken moeten in hun onderling verband uitvoerig aan de orde gesteld worden en dat is vandaag, gezien de beschikbare tijd, nauwelijks mogelijk.

Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Van Someren heeft op niet mis te verstane wijze afgerekend met de slogan van de gelijke kansen. Vorig jaar tijdens ons beleidsdebat heb ik reeds gesteld, dat het in wezen gaat om fair treatment, om een eerlijke behandeling, om gelijke kansen om te bewijzen wat je waard bent. Dat de door Staatssecretaris Klein voorgestane staatstoelatingsloterij met deze interpretatie volledig in strijd is, behoeft nauwelijks betoog. Loten maakt wel de toelatingskansen gelijk, doch niet de kansen op een optimale ontplooiing. En daarom is loten onrechtvaardig en onaanvaardbaar. Loten is ook sociaal niet acceptabel, omdat de uitgelote a.s. student met rijke ouders meer mogelijkheden heeft om toch de begeerde studie te volgen, desnoods in het buitenland of door steeds weer opnieuw mee te loten, onderwijl een parkeerstudie volgend. Loten is economisch onaanvaardbaar, omdat ons land dringend behoefte heeft aan werkelijk bekwaame academici. Na ruim 10 jaar ervaring in het w.o. maakt niemand mij meer wijs, dat alle studenten even geschikt zijn als zij het v.w.o.-diploma maar hebben behaald: de verschillen in intelligentie en creatief vermogen zijn wellicht niet zo groot tussen matige en goede studenten, doch tussen goede en werkelijk goede studenten zijn zij enorm. Dit moge in de wiskunde in versterkte mate gelden, het geldt naar mijn overtuiging evenzeer voor andere serieuze vakgebieden. Een goed voorbeeld daarvan is te vinden bij de psychologie in de Verenigde Staten, waar de grote toeloop tot een strenge selectie op basis van geschiktheid en bekwaamheid geleid heeft met als gevolg dat het niveau van onderwijs en onderzoek belangrijk gestegen is. Academici zijn er zo langzamerhand voldoende, doch aan werkelijk goede bestaat nog steeds grote behoefte. Loten is ook financieel onverstandig, omdat betere studenten minder begeleiding nodig hebben en een studierichting dus bij dezelfde middelenhoeveelheid meer studenten aankan. Loten neemt ten slotte de prikkel weg om je best te doen, om je in te spannen. Een verdere kwaliteitsverlaging van het v.w.o. en verweking van de jeugd zal het gevolg zijn. De confrontatie met eigen beperkingen zal erdoor uitgesteld worden tot ten slotte – op een later moment –